

наприклад, артикль або герундій, виникає потреба в замінах синтаксичного або морфологічного порядку – перестановка, заміна, додавання, опущення.

Лексико-граматичні трансформації – антонімічний переклад, компенсація, експлікація, цілісне перетворення.

Однак, існує ще одна проблема, з якою може зіткнутися перекладач під час роботи з художнім текстом. У свої твори автори нерідко вставляють поетичний текст, який можна взяти з уже відомого твору чи придуманий самим автором.

Якщо в першому випадку це не є проблемою, то в другому випадку перекладачеві доводиться вирішувати завдання самостійно, і тут виникає низка складнощів.

Таким чином, переклад художнього тексту – трудомісткий процес, що включає не тільки знання двох мов і професійне використання перекладацьких прийомів. Необхідно відчувати та розуміти культуру іншої країни, її менталітет, моральні цінності та етичні норми. Крім цього, важливо враховувати та вміти передавати приховані смисли твору, розуміти, що хотів донести автор і які прийоми та засоби він використовував для досягнення певного ефекту та впливу на читача.

Отже, можна дійти висновку, що переклад художнього твору – складне завдання, на вирішення якого необхідно використовувати безліч перекладацьких прийомів. При передачі сенсу та образів у першу чергу перекладач повинен орієнтуватися на читача і вирішувати чи зрозумілі ті чи інші особливості тексту оригіналу. При цьому важливо зберігати авторський стиль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Здобніков В. В. Теорія перекладу: [підручник для студентів лінгвістичних вузів та факультетів іноземних мов]. М.: АСТ: Схід-Захід, 2007. 448 с.
2. Види перекладацьких трансформацій. – URL: <https://studfile.net/preview/4432185/>

Т. М. Пушкар, А. Ю. Трофимець
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕРЕКЛАД ТВОРІВ ЖАНРУ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Переклад займає важливе місце у підтриманні зв'язку між різними країнами. Саме художній переклад уможливорює міжкультурну взаємодію. Завдяки майстерній роботі перекладачів читачі мають змогу насолоджуватися не

лише вітчизняними творами, а й шедеврами зарубіжної літератури. Разом з тим, відбувається обмін світобачень та цінностей.

Художній переклад відображує характерні світовій літературі тенденції. Літературознавці асоціюють розквіт наукової фантастики з ХХ століттям. Твори слугували своєрідним «передбаченням» майбутнього, яке було пов'язано зі стрімким розвитком науки та техніки. Освоєння космосу також не залишилось поза увагою літературних діячів.

Жанру наукової фантастики притаманна особлива образність та виразність естетики мовлення. Створений фантастичний світ зумовлений, з одного боку, жанром, а з іншого боку, може відображати модель світосприйняття автора. Тобто, конкретний науково-фантастичний дискурс формується під впливом як жанрових особливостей тексту, так і індивідуальних особливостей мислення письменника.

Події творів, в яких присутні елементи наукової фантастики, часто відбуваються в майбутньому, а головні герої працюють над новітніми винаходами, роблять неочікувані відкриття або мають справу з незвіданими явищами. Розглядаючи просторовий аспект, варто зазначити, що характерними є сцени в космічному просторі, на поверхні Землі або іншої планети, часто навіть в паралельній реальності. Символи наукової фантастики включають в себе паранормальні здібності, футуристичні технології, інопланетян, роботів, мутантів, тощо.

У авторів виникає потреба у наданні назв новим предметам та явищам фантастичного світу, які втілюються у квазіреаліях. Ю.Є. Черніцина, яка займається дослідженням лексико-стилістичних проблем перекладу наукової фантастики, пояснює квазіреалії як «слова (словосполучення), які пов'язані з тематикою науково-фантастичних текстів, з описом теоретично можливих, але досі невітлених у життя рішень наукових або технічних проблем, а також з описом елементів навколишнього середовища вигаданого світу».

Цілком очевидним є той факт, що одним із найважливіших питань для перекладачів є проблема перекладу квазіреалій. Зрозуміло, що першим кроком у процесі відтворення цих елементів лексико-семантичного контексту іншою мовою у будь-якому тексті є встановлення їхньої семантики. Під час здійснення доперекладацького аналізу вони потребують декодування. Це пояснюється здатністю фантазії автора вигадати систему небачених науково-технічних засобів. З цього виникає потреба в створенні лексико-семантичних одиниць для їхньої номінації. Таким чином, назви для цих пристроїв можуть походити від загальноновживаних слів, які набувають нових значень у певному контексті, тобто стають семантичними неологізмами. На допомогу приходять оказіоналізми – лексичні інновації, значення яких випливає з контексту або з компонентів слова.

Розглянемо зразок квазіреалії в творі Йона Колфера «Артемис Фаул». У серії романів автора створює *moonometer* – прилад на подібні годинника, але який

визначає час в залежності не від сонця, а від місяця. *Moonometer* вважається okazіоналізмом, адже в основі назви лежить словоскладання, значення якого можна зрозуміти із сукупності значень його компонентів, а саме *moon* – «місяць», та *meter* – «вимірювальний пристрій». У перекладі на українську мову квазіреалія *moonometer* відтворена як *місяцемір*. Переклад здійснено шляхом використання калькування. Застосування даного перекладацького прийому у даному випадку цілком слушне. *Місяцемір* є влучним та адекватним варіантом перекладу, адже термін українською мовою передає ознаки лексико-семантичного контексту наукової фантастики.

Варто зазначити, що літературний жанр наукової фантастики не може існувати без вживання термінів та термінологічних словосполучень. Поясненням цього факту слугують постійні відкриття та досягнення людства в різноманітних галузях науки та техніки. Здебільшого, терміни виконують дефінітивну та номінативну функції. Мається на увазі, що вони лише називають конкретні предмети чи явища, тобто вживаються в прямому значенні.

У процесі перекладу, серед наявної кількості різноманітних перекладацьких прийомів, фахівці найчастіше звертаються до варіантних відповідників. Як приклад, візьмемо уривок з циклу оповідань А. Азімова «Я, Робот»:

- «*It was a large, clumsy unbeautiful robot, smelling of machine-oil and designed for the projected mines on Mercury*».
- «*То був великий, незграбний і потворний робот, від якого тхнуло мастилом; призначався він для копалень на Меркурії, що тоді проектувалися*».

Інколи вживання варіативних відповідників виявляється недостатнім для досягнення адекватності перекладу. В таких випадках фахівці з перекладу застосовують прийом контекстуальної заміни:

- «*I'll coagulate your brains with alternating current*».
- «*Я вунечу ваш мозок електричним струмом!*» (А. Азімов).

Проте такі випадки зустрічаються порівняно рідко, адже термін загалом містить конкретну інформацію, яка має бути точно донесена до читача, без викривлень та двозначностей.

Можемо зробити висновок, що науково-фантастичний дискурс характеризується використанням термінів слів та словосполучень, неологізмів та okazіоналізмів. Наявність квазіреалій постає інваріантною жанровою ознакою творів наукової фантастики. Процес транскодування цих лексичних одиниць створює певні труднощі на лексико-семантичному рівні, проте для досягнення найкращого результату перекладач може вдало використовувати низку трансформацій, наприклад калькування чи контекстуальна заміна. Відтворення наукових термінів українською мовою здійснюється шляхом застосування словникових відповідників.